

Kansalliset kaupunkipuistot juurruttavat asukkaat arjen arvokkaaseen ympäristöön – haasteena tunnettuus

Heli Nukki, projektipäällikkö, Porin kaupunkisuunnittelu

Kansalliset kaupunkipuistot tarjoavat kaupunkiympäristössä laajan kattauksen kulttuuri- ja luontoympäristöjen arvokohteita. Puistoja on Suomessa kymmenen, kullakin oma erityinen tarinansa ja merkityksensä suomalaisten kaupunkien kehityshistoriassa.

Kansalliset kaupunkipuistot ovat olleet mukana maankäyttö- ja rakennuslaissa jo parikymmentä vuotta. Silti yhä edelleen ne ovat kovin tuntemattomia niin virkakoneistossa kuin asukkaiden ja matkailijoidenkin keskuudessa.

Maankäyttö- ja rakennuslain §68 todetaan:

Kaupunkimaiseen ympäristöön kuuluvan alueen kulttuuri- tai luonnonmaiseman kauneuden, luonnon monimuotoisuuden, historiallisten ominaispiirteiden tai siihen liittyvien kaupunkikuvallisten, sosiaalisten, virkistyksellisten tai muiden erityisten arvojen säilyttämiseksi ja hoitamiseksi voidaan perustaa kansallinen kaupunkipuisto. [\(30.12.2008/1129\)](#)

Kansalliseen kaupunkipuistoon voidaan osoittaa alueita, jotka tämän lain mukaisessa kaavassa on osoitettu puistoksi, virkistys- tai suojelualueeksi, arvokkaaksi maisema-alueeksi tai muuhun kansallisen kaupunkipuiston tarkoituksen kannalta sopivaan käyttöön.

Kansalliset kaupunkipuistot ovatkin ennen kaikkea maankäytön suunnitteluväline. Ne turvaavat, säilyttävät ja takaavat, eivät kuitenkaan suoraan suojele. Toki ne käsittävät monia suojelualueita ja -kohteita. Jotta kansalliset kaupunkipuistot tulisivat tutuiksi, tärkeiksi ja lain mukaisesti huomioon otetuiksi, on niitä tehtävä tunnetuksi virkamies- ja päätöksentekotason lisäksi myös asukkaiden, matkailijoiden ja muiden käyttäjien keskuudessa.

Mitä ne sitten vaikuttavat suunnitteluun, päätöksentekoon ja alueella toimimiseen?

Kansallisten kaupunkipuistojen perustaminen edellyttää, että alueen maankäytön suunnitelmat eli kaavoitusilanne on sellainen, että alueen erityiset arvot voidaan jatkossakin turvata ja alueen maanomistajat, kunta näistä usein suurimpana, ovat sitoutuneet alueen tulevaan kehittämiseen erityiset arvot huomioon ottaen.

Kaupunkipuistojen perustamista hakee kaupunki, päätöksen tekee Ympäristöministeriö. Päätöksen yhteydessä voidaan antaa erityisiä määräyksiä. Kaupunkipuistojen tulevaa kehitystä, hoitoa ja käyttöä ohjataan erikseen laadittavalla hoito- ja käyttösuunnitelmalla. Tämä asiakirja hyväksytään myös ympäristöministeriössä.

Mutta kuten edellä mainittiin yhä edelleen kansallisten kaupunkipuistojen huomioiminen suunnittelutyössä ja kunnallisessa päätöksenteossa on haasteellista. Niiden olemassaoloa ei aina muisteta eikä merkitystä ymmärretä. Kansallispuistothan tuntevat kaikki. Koskakohan saamme tilanteen, jolloin kansalliset kaupunkipuistot ovat yhtä tunnettuja kuin kansallispuistot?

Porin kansallisen kaupunkipuiston keskiössä on Kokemäenjoki. Kuva: Heli Nukki

Porin kansallisen kaupunkipuiston erityispiirteitä

Kokemäenjoen suistossa soi

Porissa Kokemäenjoki ja sen suisto ovat kaupungin sydän. Kokemäenjoen vesitietä pitkin asutus, kulttuuri ja uudet virtaukset ovat vuosituhansien saatossa levinneet rannikolta sisämaahan. Jokisuiston monet uomat ja luodot leimaavat aluetta. Porin keskustassa joen toisella rannalla kohoavat monumentaaliset teollisuusrakennukset ja toisella porvariston hulpeat kivikorttelit. Ne kertovat teollistumisen ja kaupan kasvusta sekä 1800-luvun arkkitehtuurista. Keskustaa halkovat puistoalueet jäsentävät kaupunkia ja tarjoavat jalankulkijoille ja pyöräilijöille viihtyisät puistoväylät. Luodoista, Kirjurinluoto tunnetuimpana, on tullut kaupunkilaisten ja matkailijoiden vapaa-ajanviettoalueita. Suurten festivaalien lisäksi sinne kokoontutaan viihtymään ja harrastamaan vuoden ympäri. Erityisesti lintuharrastajille suistoalue tarjoaa ainutlaatuisen ympäristön. Jokisuiston luontoon saa lähituntuman veneen tai kanootin kyydistä.

Mikä ihmeen kansallinen kaupunkipuisto?

Kansallinen kaupunkipuisto on maankäyttö- ja rakennuslaissa määritelty kaupunkiympäristössä sijaitseva arvokkaiden kulttuuri- ja luonnonmaisemien sekä virkistysalueiden laaja kokonaisuus, jonka säilyttämiseen ja hoitamiseen kaupunki on sitoutunut. Kansalliset kaupunkipuistot ovat osa kestävästä kaupunkisuunnittelusta ja -rakentamisesta. Hakemuksen puiston perustamiseksi tekee kaupunki ja perustamisesta päättää ympäristöministeriö.

Kansallisten kaupunkipuistojen tunnistamisessa ja arvioinnissa ympäristöministeriössä käytetään yhtenäisiä kriteereitä, jotka takaavat kaupungeille tasapuolisen kohtelun ja kaupunkipuistojen valtakunnallisen tason säilymisen. Kriteerit koskevat puistoksi esitettävän alueen sisältöä, laajuutta ja eheyttä, ekologisuutta ja jatkuvuutta sekä kaupunkikeskeisyyttä.

Kokonaisuutta hoidetaan ja kehitetään sen luonnon- ja kulttuuriperinnön arvoja vaalien ja vahvistaen. Tavoitteiden saavuttamiseksi kaupunki laatii hoito- ja käyttösuunnitelman, jonka hyväksyy ympäristöministeriö. Suunnitelma on maankäyttö- ja rakennuslain mukainen asiakirja.